

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра соціальних та економічних дисциплін, факультет № 2

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Соціологія» обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (поліцейські)
Law Enforcement (Police Officer)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету Протокол
№ 7 від 29.08.2023

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023

Розглянуто на засіданні кафедри соціальних та економічних дисциплін
(*протокол від 29.08.2023 № 7*)

Розробники:

Доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін, кандидат
соціологічних наук – Бобро Н. В.;

Рецензенти:

1. Професор кафедри соціології та політології НТУ «ХПУ», доктор
соціологічних наук, доцент – **Клименко О. Ю.**;
2. Завідувач науково-дослідної лабораторії ХНУВС, кандидат соціологічних
наук, доцент, підполковник поліції – **Сердюк О. О.**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	26 «Цивільна безпека»; 262 «Правоохоронна діяльність» <u>перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</u>	Денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3		Навчальний курс – 2
Загальна кількість годин – 90		Семестр - 3
Кількість тем – 10		Види підсумкового контролю: залік
Заочна форма навчання		Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3		Навчальний курс 3
Загальна кількість годин – 90	Семестр – 5	Види підсумкового контролю: залік
Кількість тем – 2		
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		
Лекції – 20;		
Семінарські заняття – 20;		
Самостійна робота – 50.		
Індивідуальні завдання:		
Контрольна робота 1, семестр 3		
Реферат – 1, семестр № 3		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про становлення та розвиток соціології, процеси суспільного життя, закони функціонування та розвитку суспільства шляхом вивчення основ теоретичної соціології та наукових теорій, що сформувалися в ході еволюції соціального пізнання.

2.2. Завдання:

- ознайомити з об'єктом, предметом, структурою соціологічного знання, функціями, методами та категоріями соціології як науки;
- надати знання про закони функціонування та розвиток суспільства, базові структурні форми соціального в межах теорії соціального простору, структуру соціальних зв'язків та соціокультурні регулятори, соціальні явища й процеси;
- розкрити зміст загальних соціологічних теорій;
- навчити здобувачів вищої освіти аналізувати, раціонально та критично оцінювати соціально-політичні, соціально-економічні та соціально-культурні процеси;
- соціальні особливості феномену війни, соціальні теорії феномену війни; гібридну війну: сутність і технології на прикладі воєнної агресії проти незалежної держави Україна;
- сформувати знання про основні структурні елементи, загальні функції соціальних інститутів та роль базисних інституцій – людини, шлюбу, сім'ї, релігії, держави, власності, освіти, науки;
- розширити знання про поняття, види та прояви девіантної поведінки та соціальні девіації під час війни;
- надати спеціальні знання про гендер як соціальний конструкт;
- розвинути вміння аналізувати та виділяти гендерні проблеми у сферах суспільного життя;
- надати знання щодо формуванням та впровадженням національного механізму гендерної рівності;
- розширити знання про міжнародні та національні документи, які складають законодавче підґрунтя гендерної рівності в Україні;
- надати знання про структуру соціального партнерства та суспільства;
- сформувати знання про форми участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності та форми організації партнерства правоохоронних органів та суспільства;
- надати спеціальні знання про основні проблеми у взаємовідносинах поліції з населенням та шляхи встановлення партнерських стосунків з громадою;
- розвинути у здобувачів вищої освіти вміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції щодо механізмів функціонування соціополітичних систем, зміни політичних режимів та сутності світової політики в епоху глобалізації.

2.3. Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Соціологія»

теоретично пов'язана із обов'язковими навчальними дисциплінами професійної підготовки «Історія держави та права України», «Теорія держави та права», «Конституційне право», що надають необхідні базові знання для поглибленого соціологічного аналізу процесів суспільного життя.

2.4. Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- зміст понять та сутність таких явищ як: соціальна структура суспільства; суспільство; соціалізація; особистість; соціальна та соціальний статус; гендер та стать; девіантна поведінка та соціальні девіації під час війни; війна та гібридна війна;
- типи та ознаки суспільства;
- соціальну структуру суспільства та її підструктури;
- соціальні групи та їх класифікації;
- процес соціальної мобільності;
- теорії, що пояснюють соціальні зміни на мікро-, мезо- та макрорівнях.
- структуру та функції соціальних інститутів;
- види та прояви девіантної поведінки та соціальні девіації під час війни;
- особливості феномену війни, соціальні теорії феномену війни;
- структуру соціального партнерства та суспільства;
- форми участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності та форми організації партнерства правоохоронних органів та суспільства.

вміти:

- демонструвати знання та розуміння основних понять та категорій соціології;
- виокремлювати соціологічну проблематику відповідно до предмету соціології та основних форм соціального;
- визначати тип суспільства за системою ознак;
- виділяти та аналізувати фактори суспільного розвитку;
- самостійно аналізувати соціальний простір, ідентифікувати соціальні позиції та соціальні статуси, виділяти та аналізувати соціальні групи;
- аналізувати соціальні структури, виділяти відповідні морфологічну складову і соціальні відносини;
- аналізувати діяльність основних соціальних інститутів суспільства, прогнозувати шляхи їх подальшого розвитку;
- виявляти причини та наслідки соціальної девіації поведінки осіб, зокрема під час війни у соціально-правовому полі та пропонувати способи її корекції;
- розкривати сутність і природу громадської думки, використовувати результати дослідження громадської думки для прийняття соціально-правових рішень;
- виявляти причини та наслідки у відносинах між поліцією та громадськістю та пропонувати шляхи встановлення партнерських стосунків з

громадою;

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності;
- описувати соціальні ролі та соціальні статуси людини;
- знаходити причинно-наслідкові зв'язки між соціальними процесами, що відбуваються у суспільстві;
- узагальнювати інформацію для аналізу та кваліфікації соціально-політичних процесів макро- і мікрорівня (глобальних, регіональних, національних, соціетальних, локальних тощо);
- аргументовано висловлювати власну позицію;
- працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні питання/ситуації у сфері права із поглибленим рівнем соціологічних знань та розумінням природи і змісту його основних соціально-правових інститутів, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин.	
	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-6	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
	ЗК-10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК-11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-4	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності
---	------	--

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Соціологія наука про суспільство

Виникнення й основні етапи розвитку соціологічної науки. Об'єкт та предмет соціології. Поняття «соціальне».

Структура соціологічного знання: загальносоціологічні теорії, спеціальні та галузеві теорії та емпірична соціологія.

Категоріально-понятійний апарат. Функції соціології. Зв'язок соціології з іншими соціогуманітарними науками.

ТЕМА № 2. Суспільство як соціальна система

Типи та ознаки суспільств. Суспільство ризиків. Класифікація загроз.

Основні підсистеми суспільства: економічна, соціальна, політична і культурна.

Соціальні зміни: сутність та види. Соціальні трансформації і глобалізація як індикатори соціальних змін.

Поняття соціального інституту. Механізм інституціоналізації. Загальні ознаки й структурні елементи соціального інституту. Види соціальних інститутів. Основні функції соціальних інститутів.

Місце та роль політичних інститутів у системі соціальних інституцій суспільства. Особливості політичних інститутів. Політичні інститути (держава, політичні партії, громадсько-політичні рухи тощо) як елементи політичної системи суспільства. Функціональна характеристика політичних інститутів суспільства.

ТЕМА № 3. Соціальна структура суспільства та соціальна стратифікація

Соціальна структура суспільства та її підструктури.

Класи та соціально-економічна нерівність. Економічні теорії класового розшарування.

Елементи етнічної структури українського суспільства, характеристика міжетнічних відносин. Рівні етнічності та генезис етнічної структури: суперетноси, (нації-держави), субетноси. Етнічна ідентичність та свідомості.

Гендерно-вікові групи. Трансформація гендерних відносин.

Професійна галузь. Особливості трудових відносин.

Сільські та міські спільноти, регіональні групи. Глобалізація і регіоналізація.

Соціальні групи як елемент соціальної структури суспільства.

Соціальна стратифікація. Соціальна нерівність та соціальна політика. Процес соціальної мобільності: види, канали, спрямованість і динаміка.

ТЕМА № 4. Особистість у системі соціальних зв'язків

Особистість: поняття, структура, функції особистості, її соціальний статус та соціальна роль. Соціальна типологія особистості.

Соціалізація людини: структура, механізми й етапи. Агенти соціалізації.

ТЕМА № 5. Девіація і соціальний контроль

Соціальні норми: поняття, загальні характеристики, основні види,

функції.

Сутність і загальні ознаки соціальних відхилень. Типологія соціальних відхилень, форми девіантної поведінки. Загальні закономірності процесу формування та розвитку девіантної поведінки.

Проблема співвідношення біологічного, психологічного та соціального в генезі девіантної поведінки. Фізіологічні (антропологічні) (Ч. Ломброзо, Р. Шелдон) та психологічні (З. Фройд, А. Адлер, Д. Доллард) пояснення девіацій. Культурологічні теорії девіантності (Р. Клауорд, Л. Оулін, Т. Селлін.). Теорія диференційованої асоціації (Е. Сатерленд). Теорія культурного перенесення Г. Тарда. Теорія аномії (Е. Дюркгайм), теорія соціальної напруги та «ескалації цілей» (А. Кoen, Р. Мертон), теорія стигматизації (Г. Беккер). Теорія конфлікту Р. Квінні. Поняття, суб'єкти та об'єкти соціального контролю.

Види соціального контролю: зовнішній, внутрішній, супутній, відволікаючий. Соціальна профілактика девіацій: сутність, види, напрями. Інформаційний, пропагандистський, медично-біологічний, комплексний методи профілактики девіантної поведінки.

ТЕМА № 6. Гендер як соціальний конструкт

Змістовна сутність та ознаки поняття «гендер». Основні теоретичні конструкти гендеру. Співвідношення понять стать і гендер.

Стереотип: поняття, види, наслідки. Гендерні стереотипи в мові, ЗМІ та рекламі. Вплив гендерних стереотипів на формування особистості. Гендерні питання в українському суспільстві: стереотипи, виклики і перспективи змін.

Гендерна соціалізація: поняття та основні етапи.

Гендерна роль: поняття, зміст, рівні аналізу та ознаки. Маскулінність і фемініст. Гендерно-рольовий конфлікт.

Гендерна ідентичність: структура, види та розвиток гендерної ідентичності. Множинна гендерна ідентичність. Гендерні інверсії.

Тема 7. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

Міжнародно-правові документи з питань забезпечення гендерної рівності. Загальна декларація прав людини 1948 р. Конвенція про політичні права жінок 1952 р. Декларація про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 р. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. (CEDAW). Пекінська декларація та Платформи дій 1995 р. Декларація тисячоліття ООН 2000 р. Цілі сталого розвитку 2016-2030 (Порядок денний для сталого розвитку – 2030). Міжнародні норми та стандарти гендерної рівності у сфері праці Міжнародної організації праці (МОП). Конвенція № 100 «Про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності». Конвенція № 103 «Про охорону материнства». Конвенція № 111 «Про дискримінацію в галузі праці та занять». Конвенція № 122 «Про політику у сфері зайнятості». Конвенція № 156 «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками». Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010),

2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2467 (2019) та 2493 (2019).

Тема 8. Гендерна політика: стандарти і практика

Зміст і основні напрями державної гендерної політики. Співвідношення понять «політика», «державна гендерна політика», «гендерна політика». Суб'єкти формування та реалізації державної гендерної політики. Гендерний підхід.

Гендерна рівність. Національні стандарти у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Конституція України. Закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного Плану з її реалізації на 2022-2024 роки.

Імплементация резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» в законодавство України. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року.

Указ Президента України про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Ціль 5 – забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат). Указ Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини».

План заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності.

ТЕМА № 9. Війна як соціальне явище: сутність і зміст

Війна як об'єкт вивчення соціології. Предмет соціології війни. Теорії війни в соціологічному дискурсі. Уявлення про війну мислителів стародавнього світу (Геракліт, Сун-цзи, Платон) доби Відродження (Н. Макіавеллі), Нового часу (К. фон Клаузевіц), у XIX – XX ст. (Е. Дюркгайм, К. Маркс, Г. Зіммель, П. Сорокін), сучасних українських дослідників (історика М. Лазаровича, соціологів І. Рущенка, М. Требіна).

Війна як соціальний феномен. Соціальні особливості феномену війни. Складові частини військової загрози. Чинники воєнної небезпеки. Ресурсна база захисту від військової небезпеки.

Класифікація війн. Гібридна війна: сутність і технології на прикладі воєнної агресії проти незалежної держави Україна. Соціальні девіації під час війни.

ТЕМА № 10. Партнерство правоохоронних органів та суспільства

Змістовна сутність та основні компоненти партнерства. Структура соціального партнерства та суспільства.

Організаційні засади впровадження «Community Policing» в правоохоронну діяльність. Зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності. Форми організації партнерства правоохоронних органів та суспільства. Основні проблеми у взаємовідносинах поліції з населенням та шляхи встановлення партнерських стосунків з громадою.

Діалог: визначення, принципи, види, можливості. Використання діалогу для впровадження принципів community policing в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Усього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
3 семестр							
Тема № 1. Соціологія наука про суспільство	6	2	2	-	-	2	
Тема № 2. Суспільство як соціальна система	8	2	2			4	
Тема № 3. Соціальна структура суспільства та соціальна стратифікація	10	2	2			6	
Тема № 4. Особистість в системі соціальних зв'язків	8	2	2	-	-	4	
Тема № 5. Девіація і соціальний контроль	10	2	2	-	-	6	
Тема № 6. Гендер як соціальний конструкт	8	2	2	-	-	4	
Тема № 7. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків	10	2	2	-	-	6	
Тема № 8. Гендерна політика: стандарти і практика	10	2	2			6	
Тема 9. Війна як соціальне явище: сутність і зміст	10	2	2			6	
Тема 10. Партнерство правоохоронних органів та суспільства	10	2	2			6	
Всього за семестр № 3:	90	20	20	-	-	50	залік

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1. Соціологія наука про суспільство		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Які праці сучасних соціологів мають практичне застосування? 2. У чому полягають відмінності соціальних законів і закономірностей від фізичних законів? 3. Які методи використовують соціологи в дослідницькій діяльності? 4. Чому соціологія вважається однією із провідних соціально-гуманітарних дисциплін? 5. У чому полягає специфіка соціальних закономірностей? 6. Як співвідносяться поняття «суспільне» та «соціальне». 7. Охарактеризуйте теорію позитивізму О. Конта. 8. Охарактеризуйте теорію розвитку соціологічної науки протосоціологічного періоду. 9. Метод соціологічного дослідження за О. Контом. 	<p>Основна: 1-6; Додаткова: 26-33</p>
Тема № 2. Суспільство як соціальна система		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чому історично перші суспільства ми називаємо «простими»? 2. Назвіть основні відмінності традиційного і індустріального суспільств. 3. В чому полягає сутність взаємозв'язку науково-технічної революції і постіндустріального суспільства? 4. Визначте, до якого типу відноситься українське суспільство? 5. Чи є різниця між концепцією природної соціальної еволюції Г. Спенсера і теорією історичного матеріалізму Маркса? 6. Що вкладав Т. Парсонс у поняття соціетальної системи? 7. В чому полягає сутність організму та еволюціонізму у теорії Г. Спенсера. 8. Назвіть ознаки «масового» суспільства. Чому соціологи розглядають його як прояв кризи цілісності? 9. Визначте основні проблеми на шляху формування повноцінної політичної нації в Україні. 	<p>Основна: 1, 5, 6, 7, 8; Додаткова: 25, 27, 30.</p>

	<p>10. Відомо, що великі держави минулого переживали період свого максимального розвитку, а також – період занепаду і загибелі. Проаналізуйте це явище з точки зору соціології безпеки. Чим викликані криза і загибель Римської Імперії, Візантії?</p> <p>11. Дайте визначення «суспільства ризику». Чому сучасне західне суспільство можна назвати «суспільством ризику»? Чи підходить до українського суспільства дане визначення? Покажіть, в чому відмінності між західним і українським варіантом суспільства ризику.</p> <p>12. Чим зумовлені ризики сучасного українського суспільства?</p> <p>13. Розкрийте сутність безпеки як суспільного явища.</p> <p>14. У чому полягає економічне значення безпеки?</p> <p>15. Чому необхідно дослідити взаємозв'язок особливого наукового соціологічного дискурсу з проблем безпеки і формування наукового статусу соціології безпеки?</p> <p>16. Розкрийте сутність поняття «соціальний інститут». Опишіть основні функції та характерні ознаки соціального інституту.</p> <p>17. Охарактеризуйте види соціальних інститутів: економічні, політичні, релігійні, культури та соціалізації тощо.</p> <p>18. Як можна класифікувати соціальні інституції на основі теорії структурного функціоналізму?</p> <p>19. Надайте визначення поняття «соціальна організація». Опишіть основні характерні ознаки.</p> <p>20. Охарактеризуйте моделі соціальних організацій: бюрократична, демократична.</p> <p>21. Чому «організаційний ефект» ми можемо вважати провідною властивістю соціальної організації?</p> <p>22. Розкрити сутність Хоторнського експерименту за Мейо. Неформальні структури в організаціях.</p>	
	<p>Тема № 3. Соціальна структура суспільства та соціальна стратифікація</p> <p>1. У чому полягала недосконалість класових теорій фізіократів, А. Сміта, К. Маркса?</p> <p>2. Які нові соціальні групи сформувалися в сучасному українському суспільстві? Охарактеризуйте креативний клас.</p>	<p>Основна: 1, 3, 5, 6, 8; Додаткова: 26-29.</p>

		<p>3. У чому полягає основна різниця між етнічними та класовими групами?</p> <p>4. Розкрийте сутність поняття «етнічна дискримінація», поясніть причини її виникнення.</p> <p>5. Проаналізуйте, в чому різниця між поняттями «гетто» та «діаспора».</p> <p>6. Що означають терміни «геноцид» і «етноцид»?</p> <p>7. Як впливає тип цивілізації на відносини чоловіків і жінок, взаємовідносини вікових груп?</p> <p>8. Поясніть користь та шкоду гендерних стереотипів для розвитку суспільства.</p> <p>9. Поміркуйте і проаналізуйте суспільство довкола вас, а також своє навчальне, професійне середовище. Який приклад гендерної поляризації вас найбільш бентежить і чому?</p> <p>10. Розкрийте сутність поняття «гендерна дискримінація»?</p> <p>11. Які демографічні проблеми існують в Україні, назвіть шляхи їх вирішення.</p> <p>12. В чому полягає різниця професійної структури в аграрних, індустріальних і постіндустріальних суспільствах?</p> <p>13. Які тенденції існують у сфері зайнятості в сучасній Україні?</p> <p>14. Як історично склалися взаємовідносини міста і села?</p> <p>15. Окресліть тенденції розвитку соціально-територіальної структури України протягом XX – XXI ст.</p> <p>16. Опишіть регіональну структуру сучасної України.</p> <p>17. Які проблеми можуть виникати у площині соціально-територіальних відносин?</p> <p>18. В чому полягає співвідношення поняття «етнос» та «нації»?</p> <p>19. Охарактеризуйте великі соціальні групи (соціально-класові, соціально-демографічні, соціально-етнічні, соціально-професійні та соціально-територіальні).</p> <p>20. Що означає натовп як велика стихійна група.</p> <p>21. Опишіть основні характеристики та типологію натовпу, соціально-психологічні особливості окремих його різновидів.</p> <p>22. Порівняйте натовп і соціальний рух.</p> <p>23. Розкрийте сутність визначення поняття «мала</p>	
--	--	--	--

	<p>група».</p> <p>24. Охарактеризуйте первинні /вторинні; формальні / неформальні; референтні / групи членства; квазігрупи.</p> <p>25. Охарактеризуйте структуру малої групи. Опишіть динамічні процеси малої групи.</p> <p>26. Порівняйте поняття «реальна група» та «природна група».</p> <p>27. Охарактеризуйте будь-яку реальну групу за її основними ознаками.</p> <p>28. Розкрийте сутність понять «динамічні процеси в малій групі», «конформізм», «лідерство», «керівництво», «згуртованість», «соціально-психологічний клімат».</p> <p>29. Опишіть основні критерії соціальної стратифікації та види нерівності (економічна, політична, культурна, цифрова, мобільна тощо).</p> <p>30. Розкрийте сутність поняття соціальна мобільність. Виокремте типи (вертикальна/горизонтальна) та механізми соціальної мобільності.</p> <p>31. Розкрити сутність теорії мобільності П. Сорокіна та її розвиток у сучасній теоретичній соціології.</p> <p>32. Розкрийте сутність, соціальні та психологічні характеристики міграції як виду просторової мобільності.</p>	
	Тема № 4. Особистість в системі соціальних зв'язків	
	<p>1. Поміркуйте, чому соціальність не заперечує індивідуальності?</p> <p>2. Поясніть, чому в процесі соціалізації розвинута особистість, з яскраво окресленим «Я», менше залежить від зовнішніх обставин.</p> <p>3. Яким чином засоби масової інформації можуть впливати на процес соціалізації особистості?</p> <p>4. Наведіть приклади внутрішньорольових та міжрольових конфліктів.</p> <p>5. Як Ви розумієте десоціалізацію і ресоціалізацію особистості?</p> <p>6. Що таке виховання, як воно пов'язано з соціалізацією особистості?</p> <p>7. Усвідомте співвідношення понять «соціалізація», «адаптація», «розвиток», «формування», «становлення» та «виховання».</p> <p>8. Визначте поняття «адаптація», «дезадаптація»,</p>	<p>Основна: 1, 3, 4, 6, 7, 8.</p> <p>Додаткова: 32, 33</p>

	<p>«реадаптація».</p> <p>9. Визначте агенти та чинники соціалізації.</p> <p>10. Уясніть, як виміряти соціальні установки. Розкрити структуру соціальних установок.</p> <p>11. Поміркуйте, за рахунок чого забезпечується усталеність соціальної установки. Як можна змінити установку?</p> <p>12. Охарактеризувати проблему «Я-концепція та регуляція поведінки».</p> <p>13. Як можна пояснити твердження, що найважливішою закономірністю соціального розвитку особистості є наявність двох протилежних тенденцій – типізації та індивідуалізації?</p>	
	Тема № 5. Девіація і соціальний контроль	
	<p>1. Що вкладається в поняття «позитивні відхилення»?</p> <p>2. Охарактеризуйте біологічні пояснення девіантної поведінки.</p> <p>3. Охарактеризуйте психологічні пояснення девіантної поведінки.</p> <p>4. Охарактеризуйте соціологічні пояснення девіантної поведінки.</p> <p>5. Чому девіантність – відносна річ?</p> <p>6. В чому різниця між функціональним та конфліктним підходом у визначенні та поясненні девіантної поведінки?</p> <p>7. Охарактеризуйте діяльність Чиказької школи у вивченні соціальної девіації.</p> <p>8. Розкрийте сутність історичного розвитку проституції: від храмової до комерційної.</p> <p>9. Охарактеризуйте основні види девіації.</p> <p>10. Сформулюйте визначення правомірної поведінки. Вкажіть ознаки та мотиви правомірної поведінки.</p> <p>11. Які зміни відбуваються у системі соціального нормування та контролю за останні роки?</p> <p>12. Приведіть сучасні приклади негативних, нейтральних і позитивних соціальних відхилень.</p> <p>13. Розкрийте зміст і співвідношення понять: «агресія», «агресивний потяг», «агресивність», «агресивна поведінка», «жорстоке поводження».</p> <p>14. Назвіть негативні й позитивні прояви агресії.</p> <p>15. Розкрийте основні поняття, пов'язані із делінквентною (протиправною) поведінкою</p>	<p>Основна: 4, 5, 8; Додаткова: 27, 29, 30.</p>

	<p>особистості.</p> <p>16. Дайте характеристику зовнішнім і внутрішнім умовам делінквентної поведінки.</p> <p>17. Яка специфічна мотивація антигромадської поведінки?</p> <p>18. Що значить термін «антисоціальна особистість»?</p> <p>19. Гендерно зумовлене насильство: визначення і види.</p> <p>20. Чим відрізняється залежна поведінка від шкідливої звички?</p> <p>21. Перелічіть відомі вам концептуальні моделі залежної поведінки.</p> <p>22. Розкрийте поняття: «суїцид», «суїцидальна спроба», «суїцидальна поведінка».</p> <p>23. Що входить у структуру суїцидальної поведінки?</p> <p>24. Як суїцидальна поведінка пояснюється соціологічними теоріями?</p> <p>25. Як суїцидальна поведінка пояснюється психологічними теоріями?</p> <p>26. Дайте характеристику залежності від віртуального світу комп'ютера, як новому виду залежної поведінки.</p> <p>27. Розкрийте сутність концепції девіантної кар'єри за Г. Беккером.</p>	
	Тема № 6. Гендер як соціальний конструкт	
	<p>1. Поясніть різницю між поняттями «стать» і «гендер».</p> <p>2. Що означає поняття стереотип? На прикладах продемонструйте наявність гендерних стереотипів у суспільстві.</p> <p>3. Чи змінюються гендерні стереотипи в суспільстві? Наведіть приклади цих змін.</p> <p>4. Чому гендерні ролі в більшості традиційних суспільств подібні?</p> <p>5. Чи можливо і як виховувати дітей без нав'язування стереотипів, зокрема гендерних?</p> <p>6. Жіночі та чоловічі образи у рекламі. Як зробити ілюстрації гендерно-чутливими?</p> <p>7. Наскільки відрізняються ролі чоловіка та жінки у сюжетах дитячих казок? Якими вчать бути дівчаток і хлопчиків казки?</p> <p>8. Поясніть сутність маргінальних проявів маскулінності та фемінності.</p>	Основна: 20-22.

	9. Як гендерна соціалізація формує гендерні ролі? 10. Структура, види та розвиток гендерної ідентичності.	
	Тема № 7. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків	
	<p>1. Проаналізуйте основні міжнародні документи з питань гендерної рівності.</p> <p>2. Опишіть гендерні індикатори ООН та інших міжнародних організацій</p> <p>3. Дефініція права людини та її значення у діяльності Національної поліції України</p> <p>4. Визначте: поняття та характерні риси колективних прав, соціальних прав, економічних прав, політичних прав, громадянських прав.</p> <p>5. Проаналізуйте декларацію про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (1975 р.).</p> <p>6. Назвіть міжнародні норми та стандарти гендерної рівності у сфері праці Міжнародної організації праці (МОП).</p> <p>7. Назвіть принципи гендерної рівності в законодавстві ЄС.</p> <p>8. В чому полягає сутність подвійного підходу у гендерній політиці ЄС (гендерна пріоритетизація і спеціальні заходи).</p> <p>9. Виникнення правових норм щодо захисту прав жінок та чоловіків.</p> <p>10. Назвіть міжнародні документи, які регламентують гендерну політику держав і є ратифікованими Україною.</p>	<p>Основна: 23, 24 Додаткова: 43, 44 Нормативно-правові документи: 59-64</p>
	Тема № 8. Гендерна політика: стандарти і практики	
	<p>1. В чому полягає сутність принципу «рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»?</p> <p>2. Поясніть чому важливе гендерне інтегрування?</p> <p>3. На вашу думку, в чому полягає сутність політики стосовно жінок?</p> <p>4. поняття «позитивні дії»?</p> <p>5. Як ви вважаєте, чи має заклад вищої освіти, в якому Ви навчаєтесь політику рівних прав і можливостей? Якщо ні, то чому, як ви вважаєте? Якщо так, то у чому її суть, які її плюси та мінуси?</p> <p>6. Назвіть, що є важливим у створенні інституту</p>	<p>Основна: 23, 24 Додаткова: 43, 44 Нормативно-правові документи: 54-58</p>

	<p>гендерних радників.</p> <p>7. Назвіть основні підходи щодо виміру гендерної рівності.</p> <p>8. Назвіть з якими ризиками можна зіштовхнутися у створенні інституту гендерних радників.</p> <p>9. На вашу думку, яку роль відіграють неурядові організації у формуванні гендерної політики.</p> <p>10. Розкрийте сутність концепції гендерної рівності та її значення для забезпечення сталого розвитку демократичного суспільства.</p>	
	Тема № 9. Війна як соціальне явище: сутність і зміст	
	<p>1. Поясніть сутність концепту гібридної війни.</p> <p>2. Технології гібридної війни.</p> <p>3. Домінуючі дискурси гібридної війни.</p> <p>4. В чому полягають проблеми та можливості проведення соціологічних досліджень в умовах війни.</p> <p>5. Охарактеризуйте функціонування соціальної інформації в умовах гібридної війни.</p> <p>6. Війна і пропаганда.</p> <p>7. Колабораціонізм як девіація воєнного часу.</p> <p>8. Формування в європейській суспільній думці ідеї регулювання війни.</p> <p>9. Назвіть стратегії виживання мирного населення в умовах війни.</p> <p>10. В чому полягає сутність патріотизму? Назвіть ідеологічні форми патріотизму.</p>	<p>Основна: 9-19; Додаткова: 34-42; Нормативно-правові документи: 49-53</p>
	Тема № 10. Партнерство правоохоронних органів та суспільства	
	<p>1. В чому полягає сутність стратегії «партнерство заради спокою».</p> <p>2. Проаналізуйте складові оптимізації взаємодії поліції з населенням.</p> <p>3. Охарактеризуйте партнерські стосунки з урахуванням особливостей діяльності поліцейського.</p> <p>4. Проаналізуйте принципи формування партнерських відносин поліції з населенням.</p> <p>5. Проаналізуйте зарубіжні практики щодо налагодження партнерських стосунків з різними категоріями суспільства.</p> <p>6. Охарактеризуйте діяльність громадських організацій як суб'єкту діалогу з поліцією.</p> <p>7. Дослідити наукові міжнародні підходи та</p>	<p>Основна: 25, с. 8-52</p>

	<p>історію становлення партнерства.</p> <p>8. Сформувати уявлення про шляхи розвитку взаємодії поліції та населення в Україні.</p> <p>9. Вивчити основні регламентуючі нормативні документи соціального діалогу на різних рівнях функціонування (національний, регіональний, місцевий). Привести приклади їх впровадження.</p> <p>10. Провести «Мозковий штурм» щодо визначення різниці між поняттям «соціальний діалог» та «соціальне партнерство» для опанування теоретичним матеріалом.</p> <p>11. Теоретичне визначення феномену гібридизації політики.</p> <p>12. Причини та наслідки гібридизації політики.</p> <p>13. Форми прояву гібридизації в політиці сучасних держав.</p> <p>14. Гібридні явища в контексті геополітичної стратегії держави.</p> <p>15. Реалізація заходів гібридної політики на прикладі держав Європи.</p> <p>16. Способи реалізації національних інтересів шляхом геополітичної стратегії.</p> <p>17. Кольорової революції та соціальні протести: розмежування понять.</p> <p>18. Сучасні підходи до визначення поняття «гібридна війна».</p> <p>19. Складових гібридної війни.</p> <p>20. Інформаційна війна як складова гібридної війни.</p> <p>21. Основних методів ведення інформаційно-психологічної війни.</p> <p>22. Сучасний стан політичного режиму та авторитарні тенденції в Україні.</p> <p>23. Сучасні загрози реверсивного транзиту в Україні.</p> <p>24. Глобалізація та гібридизація світової політики.</p> <p>25. Гібридизація і міжнародна безпека.</p>	
--	---	--

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Психологія натовпу Гюстава Лебона.
2. Формування соціологічної думки в Україні.

3. Громадські організації в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку.
4. Глобалізація суспільства та її соціальні наслідки.
5. Теорія аномії Е. Дюркгейма: соціологічний аналіз.
6. Кіберзлочинність як форма девіації.
7. Роль інституту права у громадянському суспільстві.
8. Міжнаціональні та міжетнічні конфлікти: причини та способи їх вирішення.
9. Шляхи формування правової культури в сучасних умовах.
10. Етнічна толерантність в Україні.
11. Модерне суспільство – що це таке?
12. Якість життя населення в умовах збройного конфлікту.
13. Негативні сторони сучасного геймінгу: расизм і сексизм.
14. Місце та роль маргіналізації в українському суспільстві.
15. Волонтерський молодіжний рух як соціокультурний феномен.
16. Українська сім'я: сучасний погляд.
17. Війна як суспільно-політичне явище.
18. Гібридна війна як інноваційний концепт сучасної геополітики.
19. Воєнні конфлікти: причини та способи їх вирішення.
20. Патріотизм та девіація: соціологічний аспект.
21. Волонтерська діяльність як фактор формування соціального капіталу особистості.
22. Проблеми соціального відчуження в умовах глобалізації.
23. Соціальна аномія як фактор криміналізації суспільства.
24. «Чутки» як соціальний феномен.
25. Жінка та бізнес: сучасний погляд.
26. Жіноча злочинність: соціологічний аналіз.
27. Шлюбна поведінка та шлюбний відбір: соціологічний аналіз.
28. Жінка в сучасній армії.
29. Жіночі та чоловічі образи в сучасній рекламі.
30. Жіночі та чоловічі образи в сучасному кіно-дискурсі.
31. Гендерні стереотипи в спорті.
32. Сім'я та кар'єра: проблемні питання.
33. Ціннісні орієнтації українських студентів.
34. Соціально-політичні орієнтації громадян України.
35. Формування публічної безпеки в умовах нестабільності.
36. Аудит як інструмент регулювання діяльності громадських об'єднань.
37. Чинники безпеки/небезпеки в міському просторі: соціальне прогнозування.
38. Правова безпека людини в умовах сучасності.
39. Розвиток людського капіталу: особливості перспективи в умовах війни.
40. Зовнішньоекономічна діяльність в умовах війни: реалії та перспективи.
41. Соціологія війни. Війна як соціальна та ментальна катастрофа.
42. Українське суспільство в умовах війни.

43. Гібридний суб'єкт політики та гібридна політична система: співвідношення понять.
44. Сучасні методи ведення інформаційної війни.
45. Гібридна війна та її складові.

5.1.2. Теми курсових робіт

Навчальним планом не заплановано.

5.1.3. Теми наукових робіт

1. Роль політичної реклами в процесі маніпуляції громадською думкою.
2. Безпека життєдіяльності та віктимність у сучасному світі: досвід емпіричного вимірювання.
3. Соціальне оточення девіантна: стратегії соціальної поведінки.
4. Віктимність як прояв девіантної поведінки.
5. Девіантна поведінка підлітка як результат домашнього насильства.
6. Особливості девіантної поведінки в гендерних відносинах.
7. Робота соціолога в умовах воєнного конфлікту.
8. Стенфордський експеримент: мета, хід, результат.
9. Тероризм як явище суспільного життя та об'єкт наукового дослідження.
10. Гендерні особливості дружби.
11. Поняття «ризик» у соціологічній перспективі.
12. Гендерна рівність та працевлаштування людей з інвалідністю.

6. Методи навчання

Лекції навчальної дисципліни проводяться із застосуванням *мультимедійних навчальних презентацій*, а також інтерактивних (діалогових) методів навчання – проблемно-діалогових методів повідомлення навчального матеріалу.

Робота у парах та малих групах (під час семінару виконання малими групами здобувачів вищої освіти певних завдань, презентація та обговорення отриманих результатів).

Дослідження та обговорення конкретних випадків «case-study» (здобувачі вищої освіти обирають теми для проведення пілотних соціологічних досліджень. Результати дослідження подаються в аналітичних звітах та презентаціях).

Мозковий штурм (орієнтація роботи групи на глибше розкриття змісту теми та вироблення комунікативних навичок).

Робота з відеофільмами, проблемними ситуаціями.

7. Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Поняття, предмет та об'єкт соціології.
2. Співвідношення понять «суспільне» та «соціальне».

3. Функції соціології.
4. Взаємозв'язок соціології в системі соціально-гуманітарних наук.
5. Основні рівні структури соціологічного знання.
6. Ознаки та типологія суспільств.
7. Основні риси індустріального суспільства.
8. Характеристики постіндустріального суспільства.
9. Поняття, види та критерії соціальної стратифікації.
10. Основні підсистеми суспільства.
11. Соціальна мобільність: поняття, типи та види.
12. Загальні ознаки й структурні елементи соціального інституту.
13. Місце та роль політичних інститутів у системі соціальних інституцій суспільства.
14. Елементи етнічної структури українського суспільства.
15. Підструктури соціального суспільства.
16. Поняття «гендер». Основні теоретичні конструкти гендеру.
17. Стереотип: поняття, види, наслідки.
18. Гендерна роль: поняття, зміст, рівні аналізу та ознаки.
19. Гендерна ідентичність: структура, види та розвиток гендерної ідентичності.
20. Поняття гендерна сегрегація, її основні типи.
21. Вертикальна гендерна сегрегація.
22. Горизонтальна гендерна сегрегація.
23. Визначення поняття «Скляна стеля».
24. Визначення поняття «Липка підлога».
25. Назвіть основні напрями гендерної політики.
26. Як впроваджуються міжнародні стандарти гендерної рівності до національного законодавства?
27. Яке значення для конституційного регулювання основних прав і свобод громадян в Україні має Загальна декларація прав людини?
28. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності?
29. Основні положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.).
30. Основні положення Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».
31. Соціалізація людини: структура, механізми й етапи; характеристики політичної соціалізації.
32. Функції особистості, її соціальний статус та соціальна роль.
33. Сутність і загальні ознаки соціальних відхилень.
34. Типологія соціальних відхилень, форми девіантної поведінки.
35. Співвідношення біологічного, психологічного та соціального в генезі девіантної поведінки.
36. Теорія аномії (Е. Дюркгайм).
37. Соціальна профілактика девіацій: сутність, види, напрями.
38. Види соціального контролю: зовнішній, внутрішній, супутній, відволікаючий.

39. Урбанізація: поняття, характерні риси та стадії.
40. Теорії війни в соціологічному дискурсі.
41. Чинники воєнної небезпеки.
42. Класифікація війн.
43. Гібридна війна: сутність і технології.
44. Принципи партнерства поліції та населення.
45. Сутність концепції «Community Policing».
46. Основні моделі реалізації концепції «Community Policing» на практиці.
47. Сутність моделі налагодження партнерської взаємодії поліції і населення «Зупини злочинця».
48. Сутність моделі налагодження партнерської взаємодії поліції і населення «Запини та поговори».
49. Організаційні засади впровадження «Community Policing» в Україні.
50. Діалог: визначення, принципи, види, можливості.

Зразок тестових завдань:

1. Назвіть прізвище вченого, хто запропонував термін «соціологія».

1. Г. Спенсер;
2. К. Маркс;
3. Ш. Монтеск'є;
4. О. Конт;
5. Е. Дюркгайм.

2. Яке співвідношення між об'єктом та предметом науки?

1. Предмет є більш широким поняттям і включає об'єкт;
2. Об'єкт і предмет є синонімами і фактично ці поняття збігаються;
3. Предмет є певною стороною або аспектом об'єкту;
4. Термін об'єкт вживається у природничих, а предмет – соціальних науках;
5. Автор на свій розсуд може вживати або перший або другий термін, коли мова йде про специфіку дисципліни.

3. Що є об'єктом соціології?

1. Суспільство в цілому та окремі його підсистеми та складові;
2. Поведінка людини у суспільстві;
3. Нормативний порядок у суспільстві;
4. Соціальні групи та соціальні явища;
5. Соціальні закони та соціальні закономірності.

4. Предметом соціології є:

1. Загальні і специфічні закони та закономірності розвитку і функціонування історично визначених соціетальних систем, механізми дії та форми вияву цих законів і закономірностей у діяльності особистостей, соціальних груп, класів, народів;
2. Економічні відносини;
3. Соціальні групи та спільноти;
4. Суспільство в цілому;

5. Людина.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе *поточний та підсумковий контроль*.

Отримати оцінку за поточний контроль здобувач вищої освіти може на семінарському занятті за такі види робіт: усна відповідь; письмова робота; презентація результатів самостійної роботи, результати виконання індивідуальних та групових завдань.

Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт 10.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів} \\ \text{(перед підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 * 10$$

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін «Соціологія» відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. *Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.* Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт 10, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить 50.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (залік) з навчальної дисципліни «Соціологія» отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового заліку допускається не більше двох разів: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 5 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, виконати індивідуальне завдання	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ ЗА СЕМЕСТР			
Види робіт	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	10	2	20
Робота на семінарському занятті	10	2	20
Індивідуальне завдання	1	10	10
Залікове тестування	1	50	50
Разом:			100
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ			
Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання	
Робота на лекційному занятті	2,0	Всі лекції з даного курсу мають проблемно-дискусійний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені у дискусію.	
	1,0	Мінімальну оцінку отримують	

		здобувачі, які не беруть участі у дискусії, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи.
	0	Здобувач не отримує оцінку, якщо не проявляє активності на занятті або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.
Робота на семінарському занятті	2,0	Максимальну кількість балів здобувач вищої освіти отримує за активну роботу в опрацюванні питань семінарського заняття (доповнення, розгорнута і обґрунтована відповідь на поточні запитання викладача, правильна відповідь на уточнюючі запитання), виступ із доповіддю на теоретичні запитання, правильні відповіді на уточнюючі запитання.
	1,0	Здобувач бере участь в опрацюванні питань семінарського заняття (доповнення, відповідь на поточні запитання викладача), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною, виконує самостійні завдання.
	0,5	Здобувач присутній на семінарському занятті, уважно слухає інших і не відволікається від ходу заняття на сторонні справи, проте не проявляє високої активності під час заняття.
	0	Здобувач не проявляє активності на занятті, не бере участь у передбачуваних змістом заняття видах робіт або виконує завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.
Індивідуальне завдання	10	Індивідуальне завдання передбачає виконання здобувачем письмової роботи за обраною темою, яка має науковий характер і ґрунтується на аналізі інформації не менш ніж з п'яти наукових джерел.

		Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляють аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог.
	5-7	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.
	1-4	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Робота не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності. Здобувач не володіє матеріалом; не дає відповіді на запитання викладача за темою.
Підсумковий контроль	1-50	Підсумковий контроль (залік) проводиться у формі тестування (50 питань), кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			

85-89	Добре («зараховано»)	В	« Дуже добре » – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		С	« Добре » – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	« Задовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60-64		E	« Достатньо » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	« Умовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література:

Основна

1. Кузьменко Т. М. Соціологія : навчальний посібник / Т. М. Кузьменко. К. : ЦУЛ. – 2019. – 320 с.
2. Волович В. І. Соціологія : підручник / В. І. Волович. К. : ЦУЛ. – 2019. – 808 с.
3. Соціологія : навчальний посібник / За редакцією В. М. Пічі. – Львів : «Новий Світ-2000», 2020. – 277 с.

4. Соціологія : практикум для самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Навчальний посібник / [Н. В. Бобро, О. В. Головка]; МВС України, Харків. нац.ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 112 с.
5. Козирєв М. П. Соціологія : підручник. – Львів : ЛьвДУВС, 2016. – 655 с.
6. Соціологія: навчальний посібник / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко, М. С. Труш, В. Ф. Ятченко – Київ : ДУТ, 2019. – 235 с.
7. Соціологія: основи загальної, спеціальних і галузевих теорій / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков, Ю. І. Яковенко. – 4-те вид. – Київ : Каравела, 2018. – 544 с.
8. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. І. Волович, М. І. Горлач, В. Г. Кремень та ін. – 6-те вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 808 с.
9. Карл фон Клаузевіц. Природа війни. – Харків : Vivat, 2018. – 416 с. [Електрон. ресурс]. – URL : <https://knigogo.com.ua/chitati-online/pryroda-vijny/>.
10. Конфлікти, що змінили світ / Наталя Іщенко (Гумба) та ін. ; Укр. ін-т майбутнього. Харків : Фоліо, 2020. – 184 с.
11. Лазарович М. Російсько-українська війна (2014–2017 роки) : корот. нарис. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. – 239 с.
12. Масова свідомість у зоні воєнного конфлікту на Донбасі : монографія / за ред. І. Ф. Кононова; ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Вінниця, ТОВ «ТВОРИ», 2018. – 230 с.
13. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. – Київ : НІСД, 2019. – 560 с.
14. Рущенко І. П. Війна цивілізацій. Анатомія російсько-українського конфлікту. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2020. – 434 с.
15. Рущенко І. Методологічні і методичні питання виміру рівнів девіації в зоні проведення бойових дій // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2016. – Вип. 5 (302). – С. 71-91.
16. Світова гібридна війна: Український фронт. (під головн. ред. В. П. Горбуліна). – Київ : НІСД, 2017. – 496 с.
17. Сунь-цзи. Мистецтво війни. – Київ : Арій, 2015. – 128 с.
18. Українське суспільство в умовах війни: 2022 : кол. моногр. / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; [за ред. члена-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва]. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2022. – 410 с.
19. Цюрупа М. В. Основи сучасних політичних і правових знань: Навчальний посібник / Цюрупа М. В. – К. : Вадекс, 2020. – 274 с.
20. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам / Тамара Марценюк. – К. : Основи, 2017. – 256 с.
21. Конціцка Г. Фемінізм : ідеологія, теорія, практика (досвід Польщі та України) : монографія / Г. Конціцка. – Львів : ПАІС, 2016. – 210 с.
22. Гендерні відносини: архетип, стереотип, ідентичність. Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Пушонкової О. А., Шевченко З. В. –

Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2016. – 202 с.

23. Ворчакова І. Є. Гендерна політика : навч. пос. для студ. вузів III-IV рівнів акредитації / І. Є. Ворчакова. – Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2014. – 244 с.

24. Левченко К. Б. Гендерне тяжіння: виклики та рішення / Катерина Левченко. Харків: Фоліо, 2019. – 318 с.

15. Копіна О., Мірошник О., Сердюк О. ДIALOG поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк; Фонд Місц. Демократії; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : [ХНУВС], 2018. – 124 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу : file:///C:/Users/User/Downloads/XH4THSumBZ8tJUoV4ar8Ix_cUJNpfQqb.pdf.

Додаткова

26. Лукашевич М. П. Соціологія : загальний курс: навч. посіб. / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – К. : Каравела, 2018. – 407 с.

27. Історія соціологічної думки : навчальний енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі [Н. В. Коваліско, В. М. Онищук, Н. М. Цимбалюк та ін.]. – Львів : «Новий Світ–2000», 2020. – 687 с.

25. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник/ За загальної редакцією В. М. Пічі [Н. В. Ковалісько, Ю. Ф. Пачковський, О. І. Пташник-Середюк та ін.]. – Львів : «Новий Світ–2000», 2020. – 658 с.

28. Рожанська Н. В. Загальна соціологічна теорія : Навчальний посібник / Н. В. Рожанська, О. М. Дрожанова, О. А. Онофрійчук. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. П. Могили, 2017. – 336 с.

29. Сапелкіна О. В. Емпірична соціологія : курс лекцій / О. В. Сапелкіна, Г. І. Чепурко. – Львів : Простір-М, 2018. – 268с.

30. Соціологія: теорії середнього рівня: навч. посібн. / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й. Черниш та ін.]. – Київ : «Каравела», 2020. – 356 с.

31. Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень: навчальний посібник. / Акбаш К. С., Пасічник Н. О., Ріжняк Р. Я. – Кропивницький : Видавець – Лисенко В. Ф., 2019. – 340 с.

32. Історія соціологічної думки : навчальний енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі [Н. В. Коваліско, В. М. Онищук, Н. М. Цимбалюк та ін.]. – Львів : «Новий Світ–2000», 2020. – 687 с.

33. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник/ За загальної редакцією В. М. Пічі [Н. В. Ковалісько, Ю. Ф. Пачковський, О. І. Пташник-Середюк та ін.]. – Львів : «Новий Світ–2000», 2020. – 658 с.

34. Балікар Е. Марксизм і війна // Журнал соціальної критики «Спільне».- 23.09.2014. [Електрон. ресурс]. – URL : <https://commons.com.ua/uk/marksizm-i-vijna/>.

35. Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності : монографія / Микола Дорошко та ін. ; наук. ред. Миколи Дорошка і Валентина Балюка ; Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса

Шевченка, Центр Схід. Європи і ф-т політології Ун-ту Марії Кюрі-Склодовської в Любліні. Київ : Ніка-Центр, 2018. – 279 с.

36. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії : монографія / О. В. Акульшин та ін. ; Нац. акад. СБУ, Ін-т філології Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Київ : Нац. акад. СБУ, 2018. – 235 с.

37. Головка О. Війна і мир у науковій спадщині Пилипира Сорокіна // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 груд. 2022 р.). – Вінниця, 2022. – С. 207-210.

38. Єнін М., Мельниченко А., Мельник Л. Гібридна війна як різновид соціально-політичних конфліктів : сутність, технології, домінуючі дискурси // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2019. № 25. – С. 102-112.

39. Російсько-українська війна. Ч. 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022) : рекомендаційний показник / уклад. Ю. І. Левченко; Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Наукова бібліотека. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. – 149 с. [Електронне видання]. – URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38190/Rosiisko-ukrainska%20viina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

40. Рущенко І. Соціологія на війні // Український соціологічний журнал. – 2017. – Вип. № 1-2. – С. 43 – 52.

41. Стельмах П. Націоналізм і транснаціональний раціоналізм Георга Зиммеля // Універсум історії та археології, 2020. – Вип. № 3 (28). - С. 139-149.

42. Токар П. Соціологія війни: дослідження та оцінки // Соціологія і публіцистика : Збірник наукових праць Ужгородського національного університету, 2022. – Вип. 2 (26). – С. 184 – 200.

43. Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України / Олена Волобуєва, Алла В'яткіна, Світлана Ганаба та ін. Київ: ФОП Клименко Ю. Я., 2021. – 292 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/pidgotovleno-metodichni-rekomendaciyi-z-integraciyi-gendernih-pidhodiv-u-sistemu-pidgotovki-fahivciv-dlya-sektoru-bezpeki-i-oboroni-ukrayini>.

44. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/Колектив авторок : Ковальчук Л.Г., канд. пед. н., Козуб Л. І., Левченко К. Б., докт. юрид. н., проф., Легенька М. М., Суслова О. І. – Київ, 2017. – 264 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу : <https://www.osce.org/files/f/documents/5/3/386423.pdf>.

45. Ahad Md A.R. Human Activity Recognition Challenge / Ahad Md A.R., Lago P., Inoue S. (Eds.) – New York : Springer, 2021. – 133 p

46. Cowles E. L. An Introduction to Survey Research / Cowles Ernest L., Nelson Edward. – 2nd Ed. – New Jersey : Business Expert Press, 2019. – 118 p

47. Ferris K. The Real World: An Introduction to Sociology. / K. Ferris, J. Stein. – 6th ed. – New 13 York: W. W. Norton & Company, 2018. – 505 p.

48. Lavrakas P. et al. (Eds.) *Experimental Methods in Survey Research: Techniques that Combine Random Sampling with Random Assignment* – New York: Wiley, 2019. – 525 p.

Нормативно-правові документи

49. Воєнна доктрина України 2015 р. затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 555/2015. [Електронний варіант]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0016525-15#Text>; <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>.

50. Закон України «Про Збройні Сили України», остання редакція № 1934-XII від 23.03.2023. [Електронний варіант]. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.

51. Закон України «Про оборону України», остання редакція № 1932-XII від 15.04.2023. [Електронний варіант]. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

52. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», остання редакція № 389-VIII від 03.08.2023. [Електронний варіант]. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

53. Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» // Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», остання редакція від 17.08.2023 року № 451/2023. [Електронний варіант]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

54. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

55. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

56. Резолюція Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» до 2020 року. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://resolution.tilda.ws/>

57. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Відповідальність за скоєння гендерно-обумовленого насильства. [Електрон. ресурс]. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

58. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV. – К., 2006. – 124 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

59. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

60. Загальні рекомендації № 30 до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%>

[8C%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83-%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf](#).

61. Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/ed19900101.

62. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська Конвенція). – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251?an=12>.

63. Міжнародний кримінальний суд та Римський статут кримінального суду. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588

64. Міжнародний протокол документування сексуального насильства. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // <http://www.wicc.net.ua/post/m-zhnarodnii-protokol-z-dokumentuvannya-ta-rozsl-duvannya-seksual-nogo-nasil-stva-v-umovah-konfl-ktu>.

Онлайн-бібліотеки

65. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – [Електрон. ресурс]. – URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.

66. Кафедра соціальних та економічних дисциплін ХНУВС. – [Електрон. ресурс]. – URL : <http://www.sociology.kpi.ua/literature>.

67. Бібліотека ХНУВС. – [Електрон. ресурс]. – URL : <http://univd.edu.ua/>.

68. Методичні матеріали з дисципліни «Соціологія» на інформаційному бібліотечному порталі ХНУВС. – [Електрон. ресурс]. – URL : <http://nm2.univd.edu.ua/discipline/91173>.

Онлайн-курси та проєкти

69. Онлайн-курси України та світу. – [Електрон. ресурс]. – URL : <https://prometheus.org.ua/>.

70. «Жінки – це 50% успіху України». – [Електрон. ресурс]. – URL : <http://50vidsotkiv.org.ua>.

71. «Жінки у політиці». – [Електрон. ресурс]. – URL : <http://www.womeninpolitics.org.ua/>.